

Dr.ir. E.H.S. van Duin,
Directie Waterkwaliteit Ondergrond en Marien.
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
Postbus 20904
2500 EX Den Haag

Leeuwarden, 12-11-2018
Ons kenmerk : 12112018
Betreft: advies demografie en leefbaarheid RCW

Geachte mevrouw van Duin,

Op vrijdag 28 september 2018 heeft het Regiecollege Waddengebied (RCW) gesproken over de discussiepaper *Demografische Ontwikkelingen en Leefbaarheid in het Waddengebied*. Deze paper is voor de projectgroep Gebiedsagenda Wadden 2050 opgesteld door professor dr. T. Haartsen van de Rijksuniversiteit Groningen. Zij heeft de discussiepaper in de vergadering van het RCW nader toegelicht. In de vergadering werd ook de film *Een inkijkje in het leven van eilanders* getoond. Deze film illustreerde prima hetgeen voor de eilanden in de discussiepaper naar voren werd gebracht. Woord en beeld vulden elkaar op dit punt aan. Op basis van de discussiepaper en de discussie in het RCW is dit advies opgesteld. Het advies dient als inbreng voor de verdere gedachtevorming over demografie en leefbaarheid in de Gebiedsagenda Wadden 2050.

De analyse

Professor Haartsen constateert in haar discussiepaper vijf dilemma's.

I Voorzieningen onder druk

Door krimp, schaalvergroting en veranderende consumentenwensen komen (dorps)voorzieningen onder druk te staan. Inwoners ervaren het verdwijnen van voorzieningen als een verlies en als negatief voor de leefbaarheid. Maar zolang er een bereikbaar alternatief is en er een ontmoetingsplaats voor bewoners blijft in het dorp, is dit deels een kwestie van wennen. Op de eilanden is het verdwijnen van een voorziening een groter probleem dan in de kuststreek, vanwege het gebrek aan bereikbare alternatieven vanwege de reistijd met de boot

II Toegang tot mobiliteit niet voor ieder gelijk

Niet alle mensen hebben gelijke toegang tot mobiliteit. Verlies van nabije voorzieningen is vooral een probleem voor weinig mobiele mensen. Het gaat dan meestal om ouderen en mensen uit lage inkomensgroepen. Toegang tot mobiliteit is nodig om verder afgelegen voorzieningen en werk te bereiken

III Woningmarkt werkt niet goed

Het aanbodoverschot op de woningmarkt en de kwaliteit van de woningen aan de Waddenkust belemmert de doorstroom binnen de woningmarkt en vergt sloop van de slecht verkoopbare woningen. Op de eilanden is juist behoefte aan betaalbare woningen om jongvolwassenen te behouden en nieuwkomers aan te trekken.

IV Samenwerking in het gebied niet optimaal

Op lokaal niveau hebben gemeenten niet altijd genoeg middelen om openbaar groen en onderhoud van wegen te financieren. Leegstand van onroerend goed leidt soms tot verloedering van de leefomgeving. Ook een betere benutting van de kwaliteiten van het gebied vraagt samenwerking. Op bovenlokaal niveau is de (ervaren) verbinding met de zee/kust met name aan de vaste wal sterk afgenomen/verdwenen. Dit komt grotendeels door de scherpe scheiding tussen zee, wad, kwelder en land.

V Spanning tussen regionale aanpak en lokale wensen

Efficiënte organisatie van voorzieningen, woningmarkt en werkgelegenheid vereist plannen op regionaal schaalniveau, terwijl leefbaarheid op lokaal buurt- en dorpsniveau speelt. Burgerinitiatieven worden bovendien op lokaal niveau beoordeeld, en vaak niet getoetst aan regionale plannen.

Aanpak op hoofdlijnen

De discussiepaper werkt deze vijf dilemma's nader uit en beveelt per dilemma een aantal oplossingsrichtingen aan. In de kern zijn de oplossingen van de discussiepaper samen te vatten in de volgende aanbevelingen:

- Differentieer in strategieën voor voorzieningen en werkgelegenheid
- Stimuleer alternatieve mobiliteit voor bereikbare voorzieningen en werkgelegenheid
- Zorg voor een evenwichtig woningmarkt op de eilanden en op het vasteland.
- Zoek elkaar op waardoor samen beter de kwaliteiten van het Waddengebied benut kunnen worden.
- Toets hoe lokale initiatieven passen in de lange termijn oplossing op regionale schaal.

Het advies

Het RCW kan zich zeer goed vinden in de analyse en strategieën van de discussiepaper als basis voor het verder ontwikkelen van het beleid.

Hierbij is wel opgemerkt dat de cijfermatige onderbouwing van de te verwachten trends niet heel hard is. Met name daar waar de aantallen klein zijn, wordt het voorspellen onbetrouwbaarder. Uit de vorig jaar verschenen publicatie Wadden in Beeld blijkt dat het negatieve migratiesaldo in de kust gemeenten de afgelopen jaren gedaald is van 1400 naar 200. Of deze trend doorzet en de krimp tot staan is gebracht is de vraag.

Zo zie je rondom de meer stedelijke gebieden met hun voorzieningen de vraag naar woningen in de plattelandsgebieden toenemen. In het aardbevingsgebied speelt een andere beleving van de leefbaarheid. Negatieve factoren versterken daar elkaar en dat vereist weer een meer specifieke aanpak.

Het is daarom voor de gemeenten aan te bevelen goed de cijfers voor de demografische ontwikkeling per woongemeenschap bij te houden zodat er goed inzicht kan ontstaan over wat er daadwerkelijk gebeurt.

De eilanden en de kustgemeenten maken een vergelijkbaar demografische ontwikkeling door. Toch is de situatie anders, vooral op de woningmarkt. Zoals de discussiepaper constateert is er op de

eilanden veel vraag naar woonruimte en bij de kustgemeenten neemt deze vraag juist af. Deze vraagstukken liggen dus anders en dat betekent dat oplossingsrichtingen ook anders moeten zijn. In de kustgemeenten is er behoefte aan sloop en kwalitatieve verbetering van de woningen en op de eilanden is er vraag naar (tijdelijke) woningen.

Planologische beleid zal hier rekening mee moeten houden.

Het RCW vraagt zich af hoe eilandgemeenten en kustgemeenten meer voor elkaar kunnen betekenen. Zoals gezegd zoekt ieder zelf binnen zijn grenzen naar oplossingen maar misschien ligt deze juist bij de burens of aan de overkant van de Waddenzee.

Het RCW beveelt daarom hiernaar een verkenning naar de mogelijkheden en de meerwaarde uit te voeren. Bij een dergelijke verkenning valt bijvoorbeeld te denken aan mogelijkheden bij voorzieningen voor zorg, onderwijs, werkgelegenheid (toerisme, zilte teelten) en wonen.

Randvoorwaarde is dan wel dat er over en weer een goede bereikbaarheid is, zowel fysiek als digitaal.

Want waar het gezamenlijk belang in ieder geval ligt, is de behoefte aan digitale infrastructuur van hoog niveau. De beschikbaarheid van snel en goed internet bijvoorbeeld via glasvezelkabels, is van niet te onderschatten waarde voor werkgelegenheid en leefbaarheid. En deze elementen zijn de sleutelfactoren voor een meer gunstige demografische ontwikkeling.

Dit vraagstuk kan niet alleen aan de markt worden overgelaten.

De overheid – gemeenten, provincies, rijk- zullen ook zelf de digitale infrastructuur ter hand moeten nemen en hiervoor de noodzakelijke investeringen doen en belemmeringen wegnemen voor bijvoorbeeld de invoering van 5G.

Op de eilanden kan nog meer ingezet worden op bundeling van logistiek vervoer van en naar de eilanden.

Daarnaast constateert de discussiepaper nog drie belangrijke uitdagingen liggen voor het Waddengebied.

- In de eerste plaats gaat hierbij om het beschikbaar stellen van het rijk van een woningfonds (slopfonds) voor plattelandsvernieuwing naar analogie van het stadsvernieuwingsfonds uit de vorige eeuw.. De kustgemeenten kunnen met dit geld woningen slopen en bestaande woningen kwalitatief beter maken. Voor de eilander gemeenten kan het geld gebruikt worden voor het tijdelijk overbruggen van de huidige vraag naar starterswoningen.
- Daarnaast gaat het om zogenaamde Smart Mobility (zoals zelfrijdende auto's) waarbij gemeenten aan zet zijn. Samen met de bewoners kunnen zij met maatwerk voor de persoon het vervoer naar voorzieningen elders toekomstbestendig regelen maar ook ondernemers stimuleren meer voorzieningen naar de bewoner toe te brengen. Slimmer kan ook het logistiek bundelen van het goederen- en bagagevervoer van en naar de eilanden.
- En tenslotte gaat het om het organiseren van basiszorgvoorzieningen door bewoners, gemeenten en financiers van de zorg voor alle leeftijdscategorieën zowel op de eilanden als in de kustgemeenten.

Het RCW onderschrijft ten zeerste het belang van deze drie punten en beveelt aan deze punten nadrukkelijk in de gebiedsagenda uit te werken.

Ik wens u veel succes bij de verwerking van dit advies bij het formuleren van beleid over de leefbaarheid in de Gebiedsagenda Wadden 2050.

Tot slot

Dit advies is het laatste advies dat het RCW op basis van een zevental discussiepapers heeft opgesteld. Ik kan u melden dat het RCW met veel genoegen terugkijkt op dit traject. Het leverde regelmatig een levendig debat op waarbij het RCW uiteindelijk lukte gezamenlijk kaders aan te geven voor beleid en te adviseren over oplossingsrichtingen. Het RCW hoopt hiermee een stevige bijdrage aan de Gebiedsagenda Wadden 2050 geleverd te hebben en verwacht zijn adviezen terug te vinden in het uiteindelijke concept van Gebiedsagenda Wadden 2050.

Hoogachtend,

Bas Eenhoorn
Voorzitter Regiecollege Waddengebied

